Bediüzzaman ve Kemalin rüyası

1878 yılında hayata gözlerini açan Bediüzzaman 1895'te henüz 16-17 yaşlarında Mardin'e gelir. Peygamberimizi (asm) Medine'de misafir eden Ebu Eyyub el-Ensarî'nin (ra) soyundan gelen Şeyh Eyyub-i Ensari Efendi'nin evinde misafir olur.

Molla Said'in orada bulunduğu zaman Cemaleddin-i Efgani'nin ve Şeyh Sunusî'nin talebeleriyle görüşür ve tanışır. Ayrıca Namık Kemal'in "Rüya" isimli makalesini de burada okur. Siyasetle yakından ilgilenen Molla Said burada "Meşrûtiyeti ve Kanun-i Esasiyi kabul ettiği" için Abdülhamid'i tekfir eden ehl-i ifrat ve istibdada yöneldiği için de tenkitte aşırıya giden ehl-i tefritin eleştirilerini dinler.

Cemaleddin-i Efgani'nin talebelerinden "İttihad-ı İslâm" ile ilgili fikirlerini öğrenir, Namık Kemal'in "Rüya" makalesini okur ve "Hürriyet" düşüncesini öğrenir. İttihad-ı İslâm'ı sağlayan Haccın teârüf ve teavün ile tevhid-i efkâr ve teşrik-i mesaiye vesile olması" gerektiği konusunda kendi fikirleri ile Efgani'nin fikirlerinin örtüştüğünü görür. (ESDE, Sünuhat, 2012, s. 501)

Sonra ifrat ve tefrit ortasında istikamet mesleği ve siyasî hadiseleri değerlendirmede adalet ölçüsü olan "Siyasetteki muktesit mesleği"ni tesbit eder. Abdülhamid'e hücum edenler ona "Haydo, Haydo" derken sena edenler de "Haydar Ağa, Haydar Ağa" demektedirler. Bediüzzaman ise adaletli olan muktesit mesleğinin gereği olarak "Haydar" demeyi tercih eder. (ESDE, Münâzarât, 2012, s. 289)

Muktesit meslek doğruluktur.

Bediüzzaman din ile siyaseti birbirine karıştırmaz; ama siyaseti de tamamen dinin dışında görmez. Zira dinin "iman" yönü ilme ve vicdana hitap ederken "amel-i salih" yönünün hayat-ı içtimaiye ve siyasiyeye baktığını ifade eder.

Bediüzzaman İttihad-ı İslâm'ın da meşveretin de meşrûtiyetin de önündeki en büyük engelin "istibdad" olduğunu görür. Bu sebeple Namık Kemal'in "Rüya" makalesini okuyunca bütün içtimaî ve siyasî dertlerin ilâcının "hürriyet" olduğu kanaati daha da kuvvet bulur. Bunun için "Meşhur Kemâl'in Rüyâsı ile uyandım" der. (ESDE, Münâzarât, s. 288)

İslâm dünyasında istibdat hâkimdir. Namık Kemal "Rüya" makalesini İstanbul'da bastıramaz. Abdülhamid bu istibdadı dinin gereği olarak ve halife unvanı ile yapmaktadır. Bediüzzaman onun din adına uyguladığı bu siyasetin dine zarar verdiğini ifade eder. (ESDE, Sünûhat, s. 498)

Bediüzzaman, Mardin'de medrese hocaları ile "İstibdad ve Hürriyet" konularında sert tartışmalara girer. Mardin ulemasından Şeyh Yusuf Efendi (1873-1956) Şehidiye Camii'nde girdiği münazarayı Şeyh Yusuf Efendi Bediüzzaman'ı "Delâil-i zâhire hakkında milleti şüpheye düşürmekle'' suçlar. (Yeni Asya, 28 Haziran 2013) Bunun üzerine Mardin

mutasarrıfı Selânikli Mehmet Enis Paşa'nın pençe-i kahrıyla elleri bağlı olarak Bitlis'e gönderilir. (Abdulkadir Badıllı, Mufassal Tarihçe, s. 1:127) Bitlis'te o tarihlerde Ömer Sabri Bey (1895-1897) validir. Vali Ömer Bey Bediüzzaman'ı himayesine alır. Bediüzzaman ve vali Ömer Bey'in hanesinde iki sene kalır, kütüphanesinden istifade ederek ilim ile iştigal eder. Özellikle İslâm dinine varid olan şüphe ve vesveseleri def' ve red için "El-Metali" ve "El Mevakıf" gibi yüksek ilimlerine dair kitaplardan kırka yakın metinleri az zaman zarfında ezberine alır.

Bediüzzaman daha sonra gittiği İstanbul'da hürriyetin ilânı için Ahrarlara destek olur. Meşrûtiyet ve Hürriyet lehinde gazetelerde makaleler neşreder.

1910 yılında Doğu'da aşiretleri gezerek "İsterim ki, meşrûtiyet ve hürriyet-i şer'iyenin sünnetini onlara ezber ettireyim" (ESDE, Münâzarât, s. 277) der. Çünkü İslâm dünyasının en büyük düşmanı istibdaddır. İstibdad her nevi ittihada da engel olmaktadır. Bu sebeple Bediüzzaman "Benim maksadım; (istibdadın kaynağı olan) o meylü'l-ağalık ve meyl-i tahakküm ve meyl-i riyaseti öyle öldüreceğim, kıyamete kadar haşrolmasın!" (ESDE, Münâzarât, 278) der.

Kaynaklar:

1. Eski Said Dönemi Eserleri, İstanbul-2012.

2. Abdurrahman Nursî, Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayatı, İstanbul, 1335.

3. Abdulkadir Badıllı, Mufassal Tarihçe, İstanbul-1998.

4. Baki Çimiç, Bediüzzaman'ın Bitlis Hayatı, Yeni Asya Gazetesi, 27 Nisan 2020.

5. Mehmet Selim MARDİN, Mardin Hayatı, Yeni Asya 28 Haziran 2013.